

”Opetan ammattia, en kieltä” – Mihin kielitietoisuutta tarvitaan amk-opetuksessa?

9.5.2025

Meille kaikille lienee tuttu tilanne, että emme aina saa selvää toisen ihmisen puheesta tai tekstistä. Uuden aihealueen äärellä voimme erityisesti kokea, ettemme ymmärrä ainakaan kaikkea mitä kuulemme tai luemme. Kirjallisia tenttejä arvioiva opettaja voi tulkita opiskelijan vajaat tai jopa virheelliset vastaukset siten, että opiskelija ei ole ymmärtänyt opetettavan asian ydintä. Jos käännämme nämä ajatukset toisinpäin, alammekin pohtia sitä, onko asia tai opetus esitetty kielitietoisesti.

Puhu äänellä, jonka kuulen, suomea, jota ymmärrän

Kielitietoisuus on tullut suomalaisen pedagogiikan valtavirtatermiksi erityisesti perusopetusta sekä toisen kielen opettamista ja oppimista käsittelevässä kirjallisuudessa. Siksi tämän artikkelin pääotsikossa esitetty ajatus siitä, että ammatillisessa opetuksessa tai korkeakouluopetuksessa ei ole kyse kielen opettamisesta, voi äkkiseltään vaikuttaa pätevältä.

Enenevästi on kuitenkin näyttöä siitä, että kielitietoinen opetustapa on hyödyksi kaikessa opetuksessa. Kielitietoisuudessa ei olekaan suoraan kyse kielenopetuksesta, vaan opettajan tietoisista valinnoista sen eteen, että opetus on kohderyhmälle ymmärrettävää. Yllä olevassa väliotsikossa esitetty muunnos Happoradion esittämästä suosikkilaulusta kuvastaa juuri opiskelijan lähtökohtien tietoista huomiointia. Tätä

voi toteuttaa esimerkiksi seuraavin keinoin:

- *Monikanavaisen viestinnän hyödyntäminen.* Opettaja tukee oppimista tarjoamalla oppimateriaalia monipuolisissa muodoissa, kuten kirjoitettuna, puheena, ja visuaalisesti. Visuaalisiin apuihin lukeutuvat muun muassa kuvat, värit ja symbolit. Puheen osalta opettaja voi myös hyödyntää esimerkiksi äänen nyansseja tärkeiden asioiden korostamiseksi. Nykyisin erityisen suositut eripituiset videot paitsi hyödyttävät audiovisuaalista oppimista myös mahdollistavat opiskelijalle haastavan asian uudelleen katsomisen ja tauottamisen vaikkapa muistiinpanojen tekemisen ajaksi.
- *Aiheen keskeisen kieliaineksen tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen opiskelijoille.* Opettaja voi koota opiskeltavan aiheen keskeiset käsitteet listaksi tai esittää ne miellekarttana asioiden syy-seuraussuhteiden havainnollistamiseksi. Tieteenalakohtaiset käsitteet ja termit ovat osa kunkin oppiaineen tai ammatin sanastoa ja tietotaitoa. Eri aloilla on samoin myös omia vakiintuneita puhetapoja. Näin ollen jokainen opettaja, käytännön tai teorian, on myös oman *alansa kielen* opettaja. Esimerkiksi hoitotyön opettajan ei tarvitse tietää eikä opettaa, mitä kieliopillisesti tapahtuu ilmaisussa ‘potilas on syötetty/juotettu/lääkitty’ – riittää, että hän tunnistaa ilmaisun sellaiseksi, jota ammatissa käytetään ja jota opiskelijankin on hyvä oppia käyttämään osana ammatillista viestintäänsä.
- *Eri kielten ja puhetapojen kunnioittamista*. Opettaja näkee eri kielet ja kielten eri piirteet oppimisen resurssina – joskus asian ymmärrettävyyttä lisää englanninkielisen sloganin tai kiinalaisen sananlaskun käyttö. Joskus ymmärryksen lisäämiseen voidaan käyttää mobiililaitteesta löytyvää sovellusta, josta opettaja tai opiskelija voi osoittaa uudelle termille synonyymin tai käännöksen opiskelijan ensikielelle, jos se eroaa opetuksessa käytetystä kielestä. Keskenään samaa kieltä puhuvat opiskelijat voivat lisäksi hyödyntää keskinäistä kieliresurssiaan ymmärtämisensä varmistamiseksi, vaikka kyseinen kieli ei opettajan omaan repertuaariin kuuluisikaan. Jonkin tietyn kielen käytön kieltäminen oppimisessa on paitsi hyödytöntä, myös vahingollista (Jousmäki ym., 2022).

Kaksikielisyydestä työelämärelevanssia hoitotyöhön

Kielitietoisten käytäntöjen lisääminen opetuksessa on yksi vuoden alussa alkaneen Hoitotyön suomea virtuaalisessa 360 oppimisympäristössä (SUVI360) -hankkeen päätavoitteista. Euroopan unionin osarahoittama hanke on Seinäjoen ammattikorkeakoulun koordinoima, ja hankkeen osatoteuttajina toimivat Centria-ammattikorkeakoulu ja Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedu Kokkolasta. SUVI360-hankkeessa kehitämme hoitotyön opettajien kielitietoisuuden lisäksi selkokielen käyttöä maahanmuuttaneiden hoitotyön opiskelijoiden kaksikielisessä (suomi, englanti) opetuksessa toisella asteella ja ammattikorkeakoulussa.

Hankkeemme kuuluu Kumppanina kotoutumisessa -koordinaatiohankkeen (ESR+) alla toimivan Maahanmuuttajan toimiva arki -hankeperheen Vieraskielisten kielellinen tuki -kokonaisuuteen. Hankkeemme erityispiirre on se, että tuotamme avoimen virtuaalisen 360-oppimisympäristön tukemaan hoitotyön opiskelijoiden ammatillisen suomen kielen (S2, suomi toisena kielenä) oppimista. Ympäristöä rakennetaan syyslukukaudesta 2025 alkaen ja pilotointi eri käyttäjäryhmille jatkuu syksyyn 2026 asti. Lukuvuoden 2025–2026 aikana tarjoamme opettajille myös osaamista vahvistavat työpajat kielitietoisuudesta, selkokielisyyden käytöstä osana hoitotyön opetusta sekä virtuaalisten opetusmenetelmien käytöstä osana kaksikielistä opetusta.

Tulevia työpajoja edeltävät hankkeen alkuvaiheessa toteutetut opettajien osaamistarvekartoitukset kyseisistä aiheista. Kielitietoisuuden osalta ammattikorkeakoulujen hoitotyön opettajien vastauksista (n=24) voimme yhteenvetona todeta, että opettajat kaipaavat lisää tietoa 1) käsitteellisestä ja teoreettisesta perustasta, 2) käytännön työkaluista ja menetelmistä sekä 3) selkokielen taidoista ja tuottamisesta. Lisäksi opettajat toivovat lisää tukea 4) opetuksen toteutukseen ja suunnitteluun. Osaamista vahvistavia työpajoja odotellessa olemme tuottaneet ensihätään infograafin näistä aiheista.

Kielitietoinen opetustapa pätevä myös ammattikorkeakouluissa

SUVI360-hanke havainnollistaa sitä, kuinka kaksikielistä (englanti, suomi) ammatillista opetusta ja oppimista voidaan tukea kielenkäytön näkökulmasta työharjoitteluun ja myöhemmin pitkälti suomenkieliseen työelämään siirtymisen sujuvoittamiseksi. Keskeistä tässä on eri toimijoiden välinen yhteistyö ja yhteistyön resursointi.

Hoitotyön ja S2-opettajan yhteistyötä on esimerkiksi se, että hoitotyön opettaja toivottaa S2-opettajan tervetulleeksi havainnoimaan opetusta ja tarjoaa tälle pääsyn opetusmateriaaliin. S2-opettaja puolestaan hyödyntää oppimaansa omassa opetuksessaan esimerkiksi sanaston ja puhetapojen osalta niitä eri kielitaidon tasoille soveltaen. Aiemmin mainitun fraasin ‘potilas on syötetty’ avulla voidaan harjoitella verbirakennetta nimeltä passiivin perfekti. Sen hallitsemisesta on hoitotyön opiskelijalle suoraa hyötyä ammatillisuuden osoittamisessa.

Ihmiset eroavat toisistaan monin tavoin, ja on luonnollista, että ihmiset oppivat eri tavoilla, eri tahtia, ja eri tavoin motivoituneina aiheen mukaan myös korkeakouluasteella. Korkeakoulujen ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista ylläpitää monimutkaista kielenkäyttöä sen itsensä takia. Pikemminkin monimutkaisten ilmiöiden ymmärtämistä, mitä koulutuksessa usein harjoitetaan, tulee tukea pilkkomalla ja jäsentämällä niin asioita kuin opetuspuhetta pienempiin osioihin. Opetuksen toteuttaminen kielitietoisin toimintatavoin voi osaltaan tukea tasapuolista osallisuutta oppimiseen ja ammatillisten sisältöjen haltuunottoon.

Henna Jousmäki
projektipäällikkö, TKI Hyvinvointi ja luovuus
SEAMK

Kirjoittaja työskentelee projektipäällikkönä Hoitotyön suomea virtuaalisessa 360-oppimisympäristössä (SUVI360) -hankkeessa ajalla 1.1.2025-31.12.2026. Euroopan unionin osarahoittamaa hanketta koordinoi Seinäjoen ammattikorkeakoulu, ja sen osatoteuttajina toimivat Centria ammattikorkeakoulu ja Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä Kpedu Kokkolasta.

Lue lisää:

Jousmäki, H., Kinossalo, M. & Intke-Hernandez, M. (2022). Monikielinen lukutaito identiteettityön ja osallisuuden tukena. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 13(2). Saatavilla: https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2022/monikielinen-lukutaito-identiteettityon-ja-osallisuuden-tukena

Kielitietoisuus kaksikielisessä hoitotyön opetuksessa (2025). Infograafi.

Mustonen, S., & Puranen, P. (2021/2024). Kielitietoiset käytänteet tukemassa maahanmuuttotaustaisten opiskelijoiden kiinnittymistä ammatilliseen koulutukseen. *Kasvatus*, *52*(1), 65–78.

https://doi.org/10.33348/kvt.107965

Opetushallitus. (2025). Kielitietoisuus ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus. https://www.opetushallitus.fi/kielitietoisuus-ammatillisessa-koulutuksessa

Repo Jamal H. 2024. Kieli- ja kulttuuritietoinen työote opetuksessa ja ohjauksessa. Teoksessa: Repo Jamal H. & Laiho S. (toim.). 2024. Toiminnallisesti kaksikielinen korkeakoulutus – uusia osaajia Suomen työmarkkinoille. TAITO-sarja 146; Helsinki. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-328-440-1